

Παροράματα τεύχους 63

Στο άρθρο του καθηγητή κ. Ν. Νικονόβ, το σχετικό με την "Πολιτιστική πρωτεύουσα - Θεσσαλονίκη '97", να διορθωθεί: α) Σελ. 100, στ. 30, αντί: "... σταυροειδής με νάρθηκα με περίστω" (το περίστω δεν αφορά μόνο τον νάρθηκα). β) Σελ. 100, στ. 8 εκ των κάτω, αντί: "το μνημείο της Μονής Βλατάδων", να γίνει: "το Καθολικό της Μονής Βλατάδων".

Σεξ λεζάντες

α) Οι Άγιοι Απόστολοι (σελ. 98 και 100) αναφέρονται λανθασμένα ως Άγιοι Απόστολοι.

β) Ο Άγιος Νικόλαος Ορφανός (σελίδα 96) αναφέρεται ως Όσιος Νικόλαος Ορφανός.

γ) Οι Άγιοι Απόστολοι (σελ. 98) και ο Προφήτης Ηλίας (σελ. 96) προσδιορίζονται από ΝΔ, ενώ το ορόν είναι από ΒΔ.

Στο άρθρο: "Οι ιστορικές πληροφορίες των ρούνων της Σουηδίας", σελ. 96, στήλη 1η, στ. 13 από κάτω, να διορθωθεί: Hallfad, αντί Hallfadn. Στήλ. σελ. 87, στήλη 1η, στ. 9 από κάτω, Gulle, αντί Culle, και στ. 4 από κάτω, Åke, αντί Åke.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δυνατότητες ήπιας αρχαιολογικής έρευνας

Ευρώπη των Κρατών: Ευρώπη των λαών. Σηφές είναι πως όλα τείνουν προς την Ευρώπη των πόλεων. Πράγματι, πανάρχαια κέντρα πολιτισμού αναβαθμίζονται σήμερα στη γηραιά και ειρηνεύει νέα ήπειρο μιά και αναλαμβάνουν έναν ρόλο καθοριστικό στη διαμορφωση της φυσιογνωμίας του πλανήτη ολόκληρου.

Η εξέλιξη αυτή απορρέει από το παρελθόν και σ'αυτό βασίζεται. Πράγματι, άτυπο αλλά εκτεταμένο πρόγραμμα ερευνών έχει ήδη διαμορφωθεί στις περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις, με σκοπό την εμφάνιση της γνώσης του παρελθόντος και την αξιοποίησή της. Η Ιστορία αντιμετωπίζεται ως σύνολο ενιαίο επιπέδων, τονίζεται έναν ο παλιός της δεσμός με την Αρχαιολογία. Πάντως το μεγάλο ζήτημα που υφίσταται – γνωστό σε ειδικούς και μη – είναι εκείνο των ανασκαφών. Αντίθετα με ό,τι γινόταν πότες στη χώρα μας, αυτές δεν αφορούν μόνο την Αρχαιότητα αλλά αποδοθηκε και τον Μεσαίωνα για και τη Νεότερη περίοδο της Ιστορίας: αξία αρχαιολογική έχουν, βεβαίως, όσα, τα πάντα έως το τέλος του Β Παγκοσμίου πολέμου: ουσιαστικά, όλα έως χθές – κυριολεκτικά,

Ευχερής αναλαμβάνεται κανείς ότι η ανασκαφή έχει, καμιά φορά και προς τα σύγχρονα, σημασία καθοριστική. Οπισθοδρομή, δημιουργείται έτσι πρόβλημα αισθητό ιδιαίτερα στις σύγχρονες πόλεις: Πώς είναι δυνατόν να σκάψει κανείς σε χώρους κατοικημένους; Παρά τις προσπάθειες που κατά καιρούς έγιναν στην Ελλάδα και αλλού, το πρόβλημα δεν λύνεται, διότι δεν είναι δυνατόν να λυθεί. Και βέβαια, η κατάσταση οξύνεται, διότι είναι δυνατόν ανασκαφή που θα πραγματοποιηθεί με υψηλό κόστος, κοινωνικό κυρίως, να μην αποδώσει τους καρπούς που προσδοκώσε κανείς.

Όπως φαίνεται, η λύση θα έρθει από την τεχνολογία. Η έρευνα του [μη]εξάφους με ραντάρ δίνει τη δυνατότητα μιας καταρχήν διαπίστωσης του κατά πόσον υφίσταται αρχαιολογικά μνημεία αξία προσπάθειας ανασκαφικής. Βέβαια, είναι πολύ δύσκολο – σε αυτήν τουλάχιστον τη φάση της σχετικής εξέλιξης – να γναιρίζει κανείς με ακρίβεια εάν ό,τι δείχνει το ραντάρ προέρχεται από πετρώματα ή από έρεισμα, αλλά σπαρτίσει οι ερευνητές είναι, πια σε θέση να έχουν μια ιδέα, αρχική έστω, του χώρου που τους ενδιαφέρει. Οι προς αυτήν την κατεύθυνση επιστημονικές προσπάθειες έχουν αρχίσει από καιρό – πρόσφατα όμως την όλη υπόθεση περιεβαλε με το ενδιαφέρον της η Ευρωπαϊκή Ένωση: στα πλαίσια του προγράμματος Progress τέσσερα μουσεία πόλεων μεσογειακών συνεννοούνται με στόχο ακριβώς την αποτύπωση των δυνατοτήτων της οισιπέ των αρχαιολογικής έρευνας. Τα μουσεία είναι εκείνα της Χερσονήσου στην Ισπανία ή μάλλον στην Καταλωνία), του Κάλιاري στη Σαρδηνία, της Μπαστίια στην Κορσική και το Μουσείο Βούρου-Ευρασία (της πόλεως των Αθηνών).

Οι τρεις, εκτός από τη δική μας πρωτεύουσα, πόλεις παρουσιάζουν κοινό χαρακτηριστικό: σε πολλούς τομείς διαφοροποιούνται σημαντικά από το κέντρο. Όποιος, πράγματι, επισκέπτεται στις μέρες μας την Καταλωνία, έτινα εντυπωσιάζεται από τη συστηματική πρόβολή ιδιαίτερων πολιτιστικών και γλωσσικών χαρακτηριστικών κάτ' ανάλογο παρατηρείται, σε μικρότερη έκταση βεβαίως, και στα δύο νησιά της Μεσογείου, την Κορσική (Γαλλία) και τη Σαρδηνία (Ιταλία). Και τις τρεις πάντως αυτές περιφέρειες το ευρύ πρόγραμμα δημοσίων έργων που έχει αρχίσει να υλοποιείται – ή, έστω, πρόκειται να αρχίσει – προοικρούει στο θέμα των ανασκαφών. Βέβαια, είναι άσχημο να καθυστερεί η εκτέλεση δημοσίων έργων λόγω της αρχαιολογικής έρευνας: οι ανασκαφές είναι χρονοβόρες και κάποτε άκρως Σενεπές, η "λύση του ραντάρ" και συκολογούβ της "ήπιας" έρευνας του εδάφους όπου υπάρχει ενδιαφέρον αρχαιολογικό, είναι η μόνη νοητή. Στις αρχές του περασμένου Ιουλίου λοιπόν, πραγματοποιήθηκε στη Χερσόνησο (Ζιρόνα, στα Καταλωνικά) η πρώτη

συνάντηση των υπευθύνων του προγράμματος Progress: αυτοί είναι ο Pere Freixas, Διευθυντής του Μουσείου της τελευταίας πόλης, ο Jean Baptiste Raffalli, Βοηθός Δήμαρχος της Μπαστίια, η Silvia Patagna, πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της Σχολής Οικοδομικής του Κάλιاري, και ο Δ. Μιχαλόπουλος, Διευθυντής του Μουσείου Βούρου-Ευρασία. Η Χερσόνησος είναι πολύ παλιά, γνωστή από τον καιρό των Ρωμαίων, όπουδία πνευματικό αλλά και οικονομικό κέντρο περί τα τέλη του Μεσαίωνα και την αρχή της Νεότερης περιόδου. Είναι χαρακτηριστικό ότι από εκεί περνούσε η Via Augusta, οποδία οδική αρτηρία της Αρχαιότητας, που έφθανε ως το Κόδιξ. Πρόσφατα μάλιστα ανακαλυφθηκαν ψηφιδώδη με αγώνες μονομαχίας, όπου οι επιγραφές, σε λατινικό του πρώιμου Μεσαίωνα, θυμίζουν παμπάλαιες ελληνικές εκφράσεις. Η πόλη παρουσιάζει λοιπόν ενδιαφέρον και, λόγω της γενικότερης ατμόσφαιρας που επικρατεί εκεί, προσφέρεται σε τέτοιου είδους έρευνα.

Λογικό λοιπόν είναι το γεγονός ότι εκεί ακριβώς αρχίσανε συστηματικά πριν από δύο χρόνια, προτού δηλαδή πάρει μορφή το πρόγραμμα Progress, έρευνες με ραντάρ που, υπό τη διεύθυνση ακριβώς του Pere Freixas, έγιναν στην αυλή του καθεδρικού ναού.

Πρόβλημα μέγα είναι, οπωσδήποτε, η Αθήνα, λόγω της πλήθους του αρχαιολογικού υλικού, την ύπαρξη του οποίου είτε γναιρίζει κανείς είτε απλά υποπτεύεται στην Αττική, αλλά και εξαιτίας της άλλης δομής επί της οποίας "αρθρώνεται" η αρχαιολογική έρευνα στην Ελλάδα. Πράγματι, στις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες η τάση είναι τα Μουσεία Πόλεως να αποτελούν μία φορέας έρευνας, που στην ουσία καλύπτει τα πάντα – έως την Αρχαιότητα και την Προϊστορία. Εδώ αυτό δεν συμβαίνει – ακόμη τουλάχιστον. Όπως και να είναι πάντως, η καταληκτική συνάντηση όσων παίρνουν και θα πάρουν μέρος στο πρόγραμμα Progress θα γίνει στην Αθήνα, και μάλιστα όχι σε πολύ μικρόνο δόση: δεν είναι είναι δύσκολο απλά να τειθούν τότε νέες βάσεις αρχαιολογικής έρευνας, που θα αφορούν, ουσιαστικά, το σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου.

Δ. Μιχαλόπουλος

Το Δημοσίον σήμα

Το φετινό καλοκαίρι υπήρξε ιδιαίτερα σημαντικό για την αρχαιολογική έρευνα και ειδικότερα για τη γνώση της ζωής στην αρχαία Αθήνα. Σε οικείο χώρο του Μεταερευνητικού Βρεθιαίου ηλιμα ονό το ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΣΗΜΑ, δρόμου μιλιακούς περίπου 1,5 χλμ., στις πλευρές του οποίου βρίσκονται οι τάφοι των μεγάλων ανδρών. Εκκινώντας από το Δίπλω, η οδός αυτή κατάληξε στην Ακρόπολη (Πλάτωνος), εκεί όπου βρίσκεται σήμερα το εκκλησίο του Αγ. Τριφώνα. Από αρχαίες γραπτές πι-

γές γνωρίζαμε πως τον δρόμο αυτόν πλαισίωναν "πολυάνδρια", κτιστά τμήκα μνημεία, που περιέκλειαν "θήκες" με τα λείψανα των επιφανών νεκρών. Πιστεύεται πως η περσέριος έρευνα θα φέρει στο φως και άλλους ακόμη τάφους δημοσίων ανδρών καθώς και επιγραφές που θα οδηγήσουν στην ταύτιση των νεκρών. Το Δημόσιον Στήμα οργανώθηκε το 478 π.Χ. από τον Κίμωνα. Εκεί βρισκόταν, μεταξύ των τάφων πολλών άλλων στρατηγών, και ο τάφος του Περικλή.

Εικόνες της Μεσογείου

Το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού στο Βερολίνο, σε συνεργασία με το περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες, οργάνωσε το τρίμηνο με θέμα "Εικόνες της Μεσογείου". Την πρώτη μέρα έγινε προβολή των ταινιών που είχαν βραβευτεί στον "Α' ΑΓΩΝΑ Αρχαιολογικών Ταινιών της Μεσογείου" και είχαν προβληθεί συγχρόνως στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη στις 28/1/97, ενώ τη δεύτερη μέρα στοργήθηκε πρόβατο, γύρω από το θέμα "Αρχαιολογία και Μέσα μαζικής ενημέρωσης", συγκεντρώθηκε στο Αρχαιολογικό Ινστιτούτο αρχαιολόγους από τις χώρες των οποίων οι ταινίες είχαν βραβευτεί. Οι ειδικό εξέδωσαν και προβληματίστηκαν με τα "θέματα" που δημιουργήθηκαν στις χώρες τους από τη χρήση Μ.Μ.Ε. σε θέματα που άπτονται της αρχαιολογίας. Την τρίτη μέρα εγκαινιάστηκε η έκθεση βίντεο-εγκατάστασης της Μ. Στρατασοπούκη "Φαντάσματα της Μεσογείου", όπου η καλλιτέχνης διερευνά το θέμα της Μεσογείου ως λίκνου πολιτισμών, χρησιμοποιώντας επεξεργασμένες εικόνες του ναού της Αραίας.

Οι Θησαυροί του Αγίου Όρους

Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία του Αγίου Όρους που κειμήλια των Μονών εκτίθενται έξω από τον Άθωνα. Η έκθεση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στον τομέα της μελέτης των βυζαντινών έργων τέχνης. Επιτέλους και οι γυναίκες (τόσο αυτές που ασχολούνται με επιστημικές που σχετίζονται με το Βυζάντιο όσο και όσες ενδιαφέρονται και αγαπάνε την τέχνη) θα μπορούσαν να δουν μερικά από τα αριστουργήματα, που από αιώνες φυλάσσονται ζήλοιστον στον Άθωνα. Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στη Θεσσαλονίκη, αρχιτεκτονικό αριστούργημα απόλυτα προσαρμοσμένο στην αισθητική των εκθεμάτων που περιέχει, είναι ο ιδανικός χώρος για τη στέγαση των 1.500 έργων που επελέγησαν για να αντιπροσωπεύουν την εικόνα της καθημερινής ζωής αλλά και της θρησκευτικής τέχνης και της ιστορίας του Όρους, και κατ'επέκταση του Βυζαντίου. Αυτό είναι ένα ακόμη καλό που χρωστάει στην "ευρωπαϊκή πρωτεύουσα".

Θεσσαλονίκη - Μουσικό Μουσείο

Στη Θεσσαλονίκη ιδρύθηκε "Μουσείο αρχαίων, βυζαντινών και μεταβυζαντινών οργάνων", που περιλαμβάνει 200 ελληνικά μουσικά όργανα, πιστά ανακατασκευασμένα, από τον 9ο π.Χ. έως τον 17ο μ.Χ. Το Μουσείο όμως αυτό δεν δημιουργήθηκε ως νεκρός χώρος στέγασης αντικειμένων. Προορισμός του είναι η διάδοση της μουσικής γνώσης μέσα από: 1) συναυλίες που δίνει η νεοσύστατη 11μελής Ορχήστρα Λεπτών Οργάνων Αρχαίου και Βυζαντινού Ρεπερτορίου (πρώτη Παρασκευή 16 Μαρτίου 1997) και 2) εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία με συναυλίες και βίντεομαθήματα. Το Μουσείο βρίσκεται στην, πρόσφατα αναβαθμισμένη, συνοικία των Λαδάδικων, όπου ένα ολοκληρωτικό οικοδομικό τετράγωνο αναμορφώθηκε, εξοπλίστηκε και οργανώθηκε με αποκλειστική χρηματοδότηση της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης.

Γιγαντόσαυρος

Ο Τυραννόσαυρος Ρεξ, ο βασιλιάς των δεινοσαύρων, κατέβηκε από το θρόνο του. Τη θέση του πήρε ο Γιγαντόσαυρος, που έφερε στο φως η παλαιοντολογική σκαπάνη το 1994. Το μεγαλύτερο σαρκοβόρο που βρέθηκε ποτέ ζούσε στην Παταγονία, είχε μήκος 14 μ., ύψος 3,5 μ. και ζύγιζε 8 τόνους. Σημεία εκτίθεται στη Φιλαδέλφεια (ΗΠΑ).

"Μια μέρα στο Μυστρά"

Η 5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων οργάνωσε, στο πλαίσιο του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, την εκδήλωση "Μια μέρα στο Μυστρά" (27-29 Σεπτεμβρίου 1996). Ήταν μια μέρα που ταξίδεψαν οι επισκέπτες μέσα στο χρόνο και στο χώρο. Που έζησαν και έμαθαν από κοντά την τέχνη του Βυζαντίου και ένωσαν την τότε καθημερινότητα του βίου. Ήταν μια εμπειρία α-έχραστη και ήταν μια προσπάθεια που στόχευε στο να γνωρίσει καλύτερα το ευρύ κοινό τις ρίζες του και να συνειδητοποιήσει την ταυτότητά του, την ι-διαιτερότητά του μέσα στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Βρώμικο περιβάλλον και "Κλασικός γύρος"

Από το Σωματείο Διπλωματούχων Σειναγών λάβαμε τα πορίσματα της έρευνας που οργανώθηκε με πρωτοβουλία της Ομάδας Περιβάλλοντος του Σωματείου, για τον βαθμό καθαριότητας αρχαιολογικών χώρων και διαδρομών του λεγόμενου "κλασικού γύρου". Όπως αναφέρεται, "οφρομή για την πραγματοποίηση της έρευνας αυτής αποτέλεσε η απαράδεκτη εικόνα που

αντικρίζει κανείς στις διαδρομές που οδηγούν στους αρχαιολογικούς χώρους και δυσφημεί διαρκώς και διεθνώς τη χώρα μας". Η έρευνα αυτή, σαφώς και αντικειμενική από υπεύθυνα άτομα, φτάνει σε απελπιστικές διαπιστώσεις. Αν οι εμπλεκόμενοι φορείς την λάβουν υπόψη τους, είναι δυνατόν η εικόνα του τόπου μας και η συμπεριφορά των ιδίων να βελτιωθεί. Μακάρι και άλλοι να έπαιρουν τέτοιες πρωτοβουλίες και να είναι το βάρος να δείχνουν τα κακά κείμενα ώστε, κάποτε, η εικόνα που δείχνει ο τόπος μας να είναι ανάλογη της ιστορικής του σημασίας.

Η Καλαμάτα ενεργός

Η Καλαμάτα δεν παύει να μας χαρίζει ευχάριστες και εποικοδομητικές στιγμές. Τον Μάρτιο του 1997, ο Τομέας Λόγου της Δ.Ε.Π.Α.Κ. (επιστημονική δίνση της Ν. Σεραμάνη) παρουσίασε "Το Παρελθόν στο Παρόν: Ιστορία και Όψεις Πολιτισμού της Μεσογείας". Όπως σημειωνόταν στον κατάλογο των εκδηλώσεων: "Με ομιλίες, αναγνώσεις, εκθέματα, φωτογραφίες, βίντεο και νέες τεχνολογίες (πληροφορική-πολιμέσα), η σειρά αυτών των εκδηλώσεων διερευνά την αρχαιολογική γνώση από τη σκοπιά της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού. Αναζητά την ποιητική και φιλοσοφική αντίληψη με τον κρημνισμό, σάρατο χρόνο στην ανασκαφική εμπειρία, και το αισθητήρια πέρασμα που χαράζει στο παρελθόν η εθνογραφική έρευνα (...)".

Ομάδες εθελοντικής εργασίας σε αρχαιολογικούς χώρους

Εκκίνησαν ήδη για το καλοκαίρι οι εργασίες επιφανείας σε αρχαιολογικούς χώρους της Δυτικής Ελλάδας με τη συμμετοχή ομάδων εθελοντών, που προέρχονται από διαφορετική χώρα ο καθένας. Η δράση των ομάδων συντονίζεται από την Πολιτιστική Αμφικτιονία Βορειοδυτικής Ελλάδας και την οργάνωση SCI, του διεθνούς οργανισμού εθελοντισμού.

Η Αμφικτιονία συνεργάζεται με τις Εφορείες Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, Πατρών και Κέρκυρας καθώς και με τους δήμους και τις κοινότητες που έχουν γίνει μέλη της. Οι εφορείες αρχαιοτήτων προέβλεψαν τους χώρους, όπου θα εργάζονται οι εθελοντές και θα διαθέσουν τα απαραίτητα εργαλεία, ενώ οι δήμοι ανέλαβαν τις δαπάνες ξενάγησης των εθελοντών σε αρχαιολογικούς χώρους, διαφορετικούς από αυτούς όπου θα εργάζονται. Σκοπός της όλης προσπάθειας που αναπτύσσεται η Αμφικτιονία είναι η ευαισθητοποίηση στο θέμα της αποκατάστασης και συντήρησης των μνημείων μέσα στο πνεύμα της εθελοντικής εργασίας.

8η Διεθνής συνάντηση Αρχαιολογικού Κινηματογράφου

Το Museo Civico του Rovereto, σε συνεργασία με το περιοδικό *Archeologia Viva*, οργανώνει, από τις 6 έως τις 10 Οκτωβρίου 1997, την 8η Διεθνή Συνάντηση Αρχαιολογικού Κινηματογράφου, κατά την οποία θα σπονρευθεί και το τρίτο βραβείο Paolo Orsi. Στη συνάντηση αυτή θα παρουσιαστούν οι καλύτερες παραγωγές στον τομέα της αρχαιολογικής της ιστορικής και της ανθρωπολογικής έρευνας, με σκοπό τη διάδοση και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Για το βραβείο Paolo Orsi μπορούν να διαγωνιστούν κινηματογραφικές παραγωγές από το 1994 και μετά, με θέμα: "Μεσσηνίος: σταυροδρόμι πολιτισμού. Από την Προϊστορία στον Μεσσηνισμό". Το βραβείο θα δοθεί από διεθνή επιτροπή που αποτελείται από προσωπικότητες του κόσμου της Αρχαιολογίας, του Κινηματογράφου και της Παιδείας.

Θα διαγωνισθούν περισσότερες από 65 ταινίες προερχόμενες από διάφορες χώρες. Θα παρουσιαστούν και ηεριστά της τηλεόρασης, που θα διαγωνισθούν από ένα βραβείο το οποίο θα δοθεί από το Εθνικό Σωματείο των Δημοσιογράφων.

Το τελευταίο απόγευμα της συνάντησης θα προβληθούν οι βραβευμένες ταινίες και ένα ντοκιμαντέρ με θέμα Stonehenge, παραγωγή του BBC, που δημιουργήθηκε την ιδεώδη σχέση μεταξύ της αρχαίας και της σύγχρονης αστρονομίας, προκειμένου να εγκαινιασθεί, στις 11 Οκτωβρίου, το Αστροσκοπείο του Museo Civico στο όρος Zugna.

Για περισσότερες πληροφορίες: Museo Civico di Rovereto, Borgo S. Caterina 43, 38068 Rovereto, Τηλ.: +39 (0) 464 439055, Fax: +39 (0) 464 439487, e-mail: museocivico@rovereto.in.it.

Νέες θεωρίες

Στο προσκήνιο και πάλι το πρόβλημα της προέλευσης του σύγχρονου ανθρώπου. Με τη μελέτη γονιδίων ο Αμερικανός καθηγητής Κρις Στρίκερ απειδείξε πως ο σημερινός άνθρωπος δεν είναι απόγονος του ανθρώπου του Νεάντερταλ. Σύμφωνα με τη θεωρία του Κ. Σ., όλοι οι σύγχρονοι άνθρωποι προέρχονται από μια σχετικά πρόσφατη ομάδα ανθρώπων, που πριν από 100.000 χρόνια μεταναστεύσαν από την Αφρική και εξαπλώθηκαν στις ηπειρούς, αντικαθιστώντας όλους τους υπολοίπους ανθρώπους.

Το Βασιλικό Θέατρο Θεσσαλονίκης

... και η κατεδάφιση και επαν-ανικοδόμηση του αυθαίρετου! Επι 60 ολόκληρα χρόνια το θέατρο παρέμεινε αυθαίρετο. Έργο των μέσων της δεκαετίας

του '30, του αρχιτέκτονα Κ. Δοξιάδη, το Βασιλικό Θέατρο της Θεσσαλονίκης είχε διατηρήσει το κελύφους του και ε-πρόκειτο να ανακατασκευασθεί εσωτερικά σύμφωνα με σύγχρονες προδιαγραφές. Με ειδική τεχνική συγκράτηση το κελύφους παρέμεινε αδειανό επί δεκάμηνο, έως ότου μια ωραία νύχτα του Ιουλίου (9/7/97) κατεδαφίστηκε κι αυτό, για να κτισθεί απαρχής "με την ίδια μορφή που είχε σχεδιάσει το 1938 ο Κ. Δοξιάδης". Το όλο έργο υπολογίζεται να στοιχίσει 7 δις. (χωρίς σχόλια.)

Τί ταύτα προς Διόνυσον

Πρόκειται για μια αρχαιολογική εκπαιδευτική έκθεση, που παρουσιάζει σε τρία θεματικά οργανωμένα μέρη τη σχέση του τραγικού θεάτρου με τη δημοκρατική πόλη της Αθήνας του 5ου αι. π.Χ. Το εποπτικό υλικό της έκθεσης περιλαμβάνει πίνακες με κείμενα, σχέδια και φωτογραφίες, μακέτα αρχαίου ελληνικού θεάτρου, αντιγράφα αρχαιολογικών αντικειμένων, σειρά διαφανειών και βιντεοταινίες.

Η έκθεση, που οργανώθηκε από το Υπ. Πολιτισμού και τη Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, φιλοξενηθεί σε πλακώτιο σπίτι (Πρωταλείου 9), ενώ πρόκειται να περιοδεύσει και σε άλλες πόλεις. Αξιζει να αναφερθεί ότι τα εγκαινία της έκθεσης συνοδεύθηκαν από αποσπασμάτα-δράματα από τις Βάνους του Ευριπίδη, που παρουσιάζει η "Θεατρική Ξερόδο", του Νίκου Παροικίου στον πεζόδρομο έξω από το Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.

(Για συμμετοχή σχολικών ομάδων στα εκπαιδευτικά προγράμματα: 325 1787).

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Με θέμα "Οι απαρχές της Αθηναϊκής Δημοκρατίας" μίλησε στις 28/5/97 ο κ. Robert Wallace, καθηγητής του Πανεπιστημίου Northwestern του Ιλινόις των Η.Π.Α., προσκεκλημένος του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Κέντρου Μελέτης Αρχαίου Ελληνικού και Ελληνιστικού Δικαίου.

Ο καθηγητής αναφέρθηκε συνοπτικά στα θεσμικά στοιχεία της Δημοκρατίας, που είχαν διαρρανε κυρίως κατά την αρχαϊκή περίοδο, και επίσης το ενδιαφέρον του στο πρόσωπο του Σόλωνα. Οι μεταρρυθμίσεις του διαστήμου νομοθέτη υπό το πρίσμα άμεσης κατάστασης λαϊκής επανάστασης και το πως επέδρασαν στο μεταγενέστερο πολιτιστικό καθεστώς μετά το 480 π.Χ. ήταν οι δύο άξονες της ομιλίας του. Ο λόγος του Αμερικανού καθηγητή στην Αγγλία, απλός και με σαφήνεια δομημένος, απέδωσε την πρώτη μορφή δημοκρατικού πολιτεύματος στον Σόλωνα, ο οποίος προηγείτο της εποχής του.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Το Α' Διεθνές Συνεδόριο Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων

Στην Παροκία Πάρου από 2 μέχρι 5 Οκτωβρίου 1997 θα διεξαχθούν οι εργασίες του Α' Διεθνούς Συνεδρίου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων, που θα φέρει τον τίτλο "Παρία Λίβος, Λατομεία, Μάρμαρο και Εργαστήρια Γλυπτικής της Πάρου".

Η εκδήλωση αυτή, που συντονίζεται από τον αρχαιολόγο καθηγητή Δημήτρη Σκαλάρη, διευθυντή Ανασκαφών Πάρου της Αρχαιολογικής Εταιρείας, τελεί υπό την αιγίδα του Ηνωτικού Συμβουλίου Πάρου.

Τελευταίο είναι η αρχαιολογική και πολιτιστική σημασία των Λατομείων Μαρμαρίου, που θα φέρει τον ανεδείχθη το πάλελυκο παριανό μάρμαρο, ευρίσταν διαδεδομένο στην αρχιτεκτονική και γλυπτική από την αρχαϊότητα μέχρι σήμερα. Μοναδικά αριστουργήματα, όπως οι αετωματικές συνθέσεις του ναού του Διός στην Ολυμπία, η Αφροδίτη της Μήλου, ο Ερμής του Πραξίτηθα και πολυάριθμα άλλα, φιλοτεγήθηκαν με την περιήγηση "Παρία Λίβος".

Το Α' Διεθνές Συνεδόριο Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων είναι αφιερωμένο στην ανάδειξη και ερμηνεία δεδομένων σχετιζόμενων με τη διαχρονική λειτουργία των παριανών λατομείων από το 700 π.Χ. περίπου μέχρι και τον περασμένο αιώνα. Η εκδήλωση θα έχει διεθνή διεπιστημονικό χαρακτήρα. Θα παρουσιασθούν περί τις 80 διαλέξεις αρχαιολόγων, αρχιτεκτόνων, γεωλόγων, αρχαιολογών και ειδικών των φυσικών επιστημών. Στο ίδιο συνέδριο θα εξετασθούν προβλήματα αναφερόμενα στις μεθόδους εξόρυξης και στη θαλάσσια μεταφορά και διάδοση του παριανού μαρμαρού, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά επίσης στη Φοινίκη, Ιταλία, Σικελία και στην νοτιοανατολική Μεσόγειο. Θα παρουσιασθούν ακόμη ανακοινώσεις με ειδική αναφορά στη χρήση του παριανού μαρμαρού στην περίοδο της ενετικής κατάκτησης αλλά και στη μεταβυζαντινή περίοδο. Μεγάλο ενδιαφέρον θα παρουσιάσουν αρχαιολογικές και γεωλογικές ομιλίες σχετικά με την ταύτιση και συντήρηση του μαρμαρού. Στη διάρκεια του Συνεδρίου θα οργανωθεί **Σπερηθώ Τράπεζα** στην οποία θα συζητηθεί από μικρά ομάδα ειδικών το θέμα της διάδοσης, διαμόρφωσης και προβολής των αρχαίων λατομείων της κολλάδας Μαρμαρίου, όπως και των εκεί κτηριακών εγκαταστάσεων. Στην επιστημονική επιτροπή που συντονίζει τους χερμαϊούς υλοποίησης του Συνεδρίου συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, οι γνωστοί καθηγητές N. Herz, Βάσος

Καραγιώργης, Ο. Παλαγιά και Μ. Κορρές. Πληροφορίες για το Συνέδριο στον αριθμό τηλ. 01. 75 10 911.

ΑΜΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Από την κα Νίκη Χριστοδούλου, συγγραφέα του άρθρου "Μια νέα κυπριακή συλλαβογραφική επιγραφή" (τεύχος 62, Μάρτιος '97), λάβαμε το παρακάτω σημείωμα:

Το συλλαβόγραμμα **Μ** του κυπριακού συλλαβιου αποδίδεται ως **μ**. Έτσι το αποδώσα και εγώ στον κατάλογο των ονομάτων που παρουσιάσα στη μελέτη μου. Αλλά, επειδή το **Μ** αυτό ήταν ασυνήθιστα μεγάλο και η απόδοσή του ως **μ** δεν έδινε κάτι αποδοτικό, υπέθεσα ότι αυτό αποτελεί παράσταση **Σ**, και απέδωσα: *Θυρήρα* και *Καστά*. Το χράγμα ήταν σε δύο επιπέδα, ώστε μπορούσε να θεωρηθεί ως δύο ονόματα.

Η απόδοση του **Μ** ως **Σ** χρειάζεται επιβεβαίωση. Αν κρατήσουμε την απόδοσή του ως **μ** και θεωρήσουμε το χράγμα ως ένα όνομα, έχουμε *Θυρήρα/καμ(α)τός*. Το όνομα αυτό φαίνεται προηλεκτική. Θεωρούμε ότι το **εμ** αποτελεί πρόληψη, έχουμε όνομα *Θυρήρικα/ατός*, το οποίο μπορεί να γίνει δεκτό. Προέρχεται από ένα ουσιαστικό *θυρήρα* και το επίθετο *καυτός*, και είναι όμοιο προς το γνωστό *Άρηφρατος* *Άρειφρατος*.

Μετά την ανάγνωση όλων των ονομάτων της φιάλης ως ονομάτων ανδρών, το τελευταίο όνομα *Άρε(σ)α(ν)ίδρας*, το οποίο στην απόδοσή έχει καλώς κλονίζεται κάτω. Γιατί ένα μόνο όνομα γυναικεία μέσα σε τόσα ονόματα ανδρών. Μπορεί να αποδοθεί ως *Άρε(σ)α(ν)ίδρας* κατά τα ονόματα σε όες της κυπριακής διαλέκτου, όπως *Κυλικός*, και κατά τη σχεδόν γενική παράληψη του σ' α στην επιγραφή. Τότε μπορεί και το όνομα *Νέφας* να είναι *ΝεΨάς*.

Νίκη Χριστοδούλου
Γλωσσολόγος

Αξιότιμη Συντακτική Επιτροπή, είμαστε μια ομάδα νέων από την Όσσα Λαγκαδά, του νομού Θεσσαλονίκης, και σας αποπελάξαμε μια σειρά από φωτογραφίες της αναμορφωμένης λαογραφικής Συλλογής μας, την οποία ιδρύσαμε εμείς τα παιδιά με τη βοήθεια της Ν.Ε.Α.Ε. και του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας-Θράκης, καθώς και της Κοινότητας Όσσας. Θα σας παρακαλούσαμε θερμά, να δημοσιεύσετε το βακτυλογραφημένο κείμενο που σας στέλνουμε με όλες τις φωτογραφίες, εάν είναι δυνατό, σ'ένα από τα επόμενα τεύχη του περιοδικού "Αρχαιολογία και Τέχνες", ώστε η προσπάθειά μας αυτή να γνωστοποιηθεί

στο αναγνωστικό σας κοινό, ένα κοινό με ευαισθησίες και αγάπη για την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου! Επλήζουμε να μας τις εχάσετε. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων!

Με τιμή
Η Ομάδα Νέων Όσσας

Η Ομάδα που συμμετείχε στο πρόγραμμα της Ν.Ε.Α.Ε. "Πολιτισμός και Περιβάλλον" αποτελείται από τους: Άγγελο Μήτσα, Ελένη Ρουσιάνη, Θεοδώρα Ταραπάνο-Θικελίδου, Ηλία Ταραπάνο, Γλυκερία Μήτσα, Ευγενία Αιματσά, Ελένη Μαστροπούλου. Κατά τη διάρκεια των εργασιών βοήθεια προσέφερε και ο Παρασκευάς Μήτσας.

"Λαογραφική Συλλογή Όσσας, της επαρχίας Λαγκαδά του νομού Θεσσαλονίκης"

Η Λαογραφική Συλλογή της Όσσας δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 1992 από μία ομάδα νέων παιδιών της Όσσας, με σκοπό τη διάσωση κάθε είδους αντικείμενου που έχει σχέση με την ιστορία και την παράδοση του χωριού τους. Η Συλλογή στεγάζεται στον όροφο του διατηρητέου Δημοτικού Σχολείου Όσσας, κτισμένου το 1926.

Εκτίθενται αντικείμενα από την αγροτική ζωή και τον καθημερινό βίο, όπως γεωργικά και κτηνοτροφικά εργαλεία, φωτογραφίες που δείχνουν τη χρήση τους, υφαντά, φορεσιές, εργαλεία τσαγκαρικής και βυροδοφείας, που ήταν οι κυριότερες ασχολίες των κατοίκων επί τουρκοκρατίας, καθώς και άλλα εκθέματα που εκπροσωπούν την τοπική λαϊκή παράδοση και τέχνη.

Η συγκεντρώνση του υλικού οφείλεται στις δωρεές των κατοίκων της Όσσας, που με πολλή αγάπη και προθυμία τα χάρισαν στη Συλλογή, αλλά ιδιαίτερα στο μαρκό, το μάγο και την αγάτη των παιδιών για την ιδιαίτερή τους πατρίδα και για τα υλικά τεκμήρια που παρελθόντος, που αυτή γέννησε!

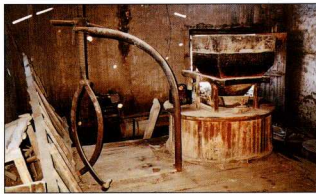
Έως σήμερα, η Λαογραφική Συλλογή της Όσσας έχει συμμετάσχει με την έκθεσή του λαογραφικού του υλικού δύο φορές στην ετήσια κλαδική έκθεση "ΑΓΡΟΤΙΚΑ" της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης, καθώς και στα πλαίσια των εκδηλώσεων της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης "Θεσσαλονίκη 1997", στο ειδικό πρόγραμμα για "ΕΓΝΑΤΙΑ", και συγκεκριμένα στην εκδήλωση "ΜΥΘΩΝΙΑΣ ΤΕΧΝΕΣ: Ολόγυρα στη Λίμνη", που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1997 στο Τ.Ε.Λ. Λαγκαδά, με καλλιτεχνικό υπέθυρο τον γνωστό σκηνοθέτη Παντελή Βούλγαρη.

Τον Ιούνιο του 1997, η έκθεση εμπλουτίστηκε με νέο υλικό. Επαναδιομορφώθηκε από την ομάδα που συμμετείχε στο επιμορφωτικό πρόγραμμα της Ν.Ε.Α.Ε. Θεσσαλονίκης με θέμα: "Πολιτισμός και Περιβάλλον: Πηγές ποιότητας ζωής", και χάρη στη βοήθεια ειδικευμένων επιστημόνων, με την ευκαιρία των εκδηλώσεων του προγράμματος: "Άρμιοι του Κρασιού της Μακεδονίας" του Ο.Π.Π.Ε. '97', που πραγματοποιήθηκαν στις 14-15 Ιουνίου στην Όσσα. Μελλοντικός σκοπός της Α.Σ.Ο. είναι η ίδρυση "Λαογραφικού Μουσείου Όσσας", με τη μεταφορά της έκθεσης σ'ένα από τα τόσα αξιόλογα παραδοσιακά σπίτια του οικισμού (τα οποία εγκαταλεημένα καταστράφηκαν το ένα μετά το άλλο), αφού πρώτα αναστηλωθεί, συντηρηθεί και διακοσμηθεί καταλληλώς.

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε ως σήμερα η συμβολή της Κοινότητας Όσσας, της Ν.Ε.Α.Ε. Θεσσαλονίκης, του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας-Θράκης καθώς και του Ο.Π.Π.Ε. '97', που βοήθησαν με την ηθική και υλική συμπαράστασή τους. Ο επισκέπτης της Συλλογής έχει σήμερα την ευκαιρία να παρακολουθήσει επιπλέον μέσα από φωτογραφικό υλικό την εξέλιξη των ανασκαφικών ερευνητών ενός ελληνοτουρκικού οικισμού που διεξήγαγε η ΙΣΤ. Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, στη θέση "Κουρί" της Όσσας, με υπεύθυνη την αρχαιολόγο Πολυζένη Αδάμ-Βελώνη.

Η έκθεση είναι επισκέψιμη τα πρωινά της Κυριακής ή κατόπιν συνεννοήσεως στα τηλέφωνα: 039491203 (Κοινότητα Όσσας) ή 031620140 (Άγγελος Μήτσας).

Άγγελος Β. Μήτσας

BIBLIA

Η Δημοκρατία της Αθήνας και οι παραχωρήσεις στους πολίτες της των Μεταλεβίων αργύρου της Λαυρεατικής αργύρου κατά τον 4ο αιώνα π.Χ.

Κωνσταντίνος Κονοφάγος
Αθήνα 1997

“Ο βασικός ρόλος του αργύρου του Λαυρίου στην ισχύ και τον πολιτισμό της Αθήνας” είναι ο συνοδευτικός υπότιτλος της έκδοσης του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, που επιμελήθηκε η καθηγήτρια κ. Κ. Γ. Τσιαμού. Πρόκειται για μία νέα, συμπληρωμένη έκδοση του έργου του αειμνήστου καθηγητή Κ. Κονοφάγου, που ερευνά το αρχαίο Λαύριο από πλευράς οικονομικής απόδοσης, για να καταδείξει πως αυτό συνέβαλε στη δημιουργία του μοναδικού πολιτισμού της αθηναϊκής Δημοκρατίας. Η πρωτοτυπία του έργου έγκειται στον τρόπο παρουσίασης: ο συγγραφέας στο πρώτο μέρος χρησιμοποιεί το τεχνάσμα του διαλόγου, για να διατυπώνει μ έναν πιο εύληπτο τρόπο τα συμπεράσματά του στο δεύτερο παρουσιάζονται κάποια επί μέρους θέματα σε χωριστά κεφάλαια. Αξιοσημείωτες είναι και ο ένθετος πίνακας, που δίνει μία συνολική εικόνα για τον 5ο και τον 4ο αι. π.Χ. στην Αθήνα.

Περί μύθου και μυθολογίας. Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων

Erika Simon

Μετ. Σεμέλη Πινυγιάτογλου
Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 1996 (1969, 2 1980, 3 1985), σ. 365

Όσο πλοσία είναι η ξενόγλωσση βιβλιογραφία σε θέματα ελληνικής μυθολογίας, που παρουσιάζονται με τη μορφή είτε γενικών έργων, είτε μονογραφιών, είτε λεξικών, τόσο φτωχή είναι η ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, πρωτότυπη και σε μεταφράσεις¹, η οποία ωστόσο τείνει τα τελευταία χρόνια να εμπλουσίζεται. Σε δύο κατηγορίες θα χωρίζα τις εκδόσεις αυτές: 1) Μυθολογίες που το ενδιαφέρον τους είναι περισσότερο ιστορικό, καθώς η πρώτη τους έκδοση έγινε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα (Κομμάτος 1827, Στανεγιρίτης 1815-1820: εκδόσεις Εκάτη, 1996, και Ελευθέριος Σκέψης, 1994, αντίστοιχα). Περισσότερο από το να δίνουν πληροφορίες για τους μύθους, αποκαλύπτουν μάλλον τις προσδοκίες των συγγραφέων τους από την εκμάθηση της μυθολογίας, τη στιγμή που το έθνος ετοιμάζεται η ειχε αρχίσει την επανάστασή του. Στην ι-

δια κατηγορία το ιστορικό ενδιαφέροντος ανήκει και η *Μυθολογία της αρχαίας Ελλάδας*, του Paul Decharme (1879, 1884, 1891), που μεταφράστηκε το 1996 (εκδόσεις Δημιουργία - Α. Χαρίσης).

2) Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν μυθολογίες που εκδόθηκαν πιο πρόσφατα. Από αυτές αναφέρουμε: τους *Ελληνικούς μύθους*, του Ρόμπερτ Γκρέιβις (Πλάις, 1979), που δίνουν τους μύθους σε διαλογική μορφή, την πεντάτομη *Ελληνική Μυθολογία*, που κυκλοφόρησε το 1986 με επιμέλεια του Ι. Θ. Κακριδίου από την Εκδοτική Αθηνών, ενώ το 1991 κυκλοφόρησε το *Λεξικό της ελληνικής και ρωμαϊκής μυθολογίας* του Γάλλου ακαδημαϊκού Pierre Grimal, από τις εκδόσεις University Studio Press με την επιμέλεια του ομότιμου καθηγητή της κλασικής φιλοσοφίας Βασίλη Ατασίου (πρώτη έκδοση το 1951 στο Παρίσι, μεταφράστηκε στα Αγγλικά και στα Πολωνικά).

Ακόμη, δεν λείπουν μυθολογίες όπως *Α.χ. η έδη σειρά Μύθοι και ιστορία των λαών*, που κυκλοφόρησε στα ελληνικά από τις εκδόσεις Παπαζήμα, 1996 - Εξαχριστά τομεία για τις μυθολογίες των Ελλήνων, των Κελτών, των Βορειών της Μεσοποταμίας, των Περσών, των Ρωμαίων, των Αιγυπτίων, των Αζτέκων και των Μάγια -, στην οποία περιλαμβάνονται οι μύθοι στις γενικές τους γραμμές, όπως επίσης μυθολογίες με ή χωρίς εικονογράφηση - πολλές φορές η εικονογράφηση είναι κάκιση, ενώ στην καλύτερη περίπτωση έχουμε ικανοποιητική εικονογράφηση που πλαισιώνει ένα φτωχό κείμενο -, αλλά και βιβλία που πραγματεύονται τη μυθολογία στη σχέση της με την τεχνουργία - για παράδειγμα, η δίτομη *Πρωτόγονη Μυθολογία*, του Joseph Campbell (1968), που κυκλοφόρησε πρόσφατα στα Ελληνικά από τις εκδόσεις Ιαμβλικός. Το γενικότερο ενδιαφέρον που δείχνεται τα τελευταία χρόνια για τον μύθο οδηγεί σε σοβαρές ή σε εμπροσμηματοποιημένες εκδόσεις με όλες τις συνέπειες που μπορεί να έχει κάτι τέτοιο για την εικόνα που διαμορφώνεται στον πολύ κόσμο.

Το γεγονός ότι το βιβλίο της Simon προέρχεται από τη Γερμανία δεν είναι τυχαίο. Η μελέτη του μύθου στη Γερμανία είναι μια παράδοση από τα μέσα του 18ου αιώνα, οπότε και έχουμε έναν καταγινώστη μονογραφιών, για μυθικά πρόσωπα και μοτίβα, όπως και λεξικά επιστημονικών και σχολικών, εμπνευστικών όχι τόσο μεμονωμένων μύθων όσο συνολικά του μινικού φαινομένου, καθώς και λεξικών διαφόρων μυθολογιών (Ελλήνων, Αιγυπτίων, Ινδών, Ρωμαίων, Σημιτών, Σλάβων, Περσών, Γερμανών)².

Η συγγραφή λεξικών ή βιβλίων σχετικών με τους θεούς, η συγκέντρωση και παράθεση του υλικού, ανάγεται σε περιπέτεια, η εμπλοκή στην οποία καταδεικνύει την αναγκαιότητα πρωτότυπης για μια θεωρητική τοποθέτηση απέναντι στο θέμα μύθου. Στον πρόλογο της πρώτης έκδοσης του λεξικού

του (1854) ο Ludwig Preller σημειώνει: “Το έργο της συγγραφής ενός εγχειριδίου της ελληνικής μυθολογίας ήταν ιδιαίτερα δύσκολο, για τον λόγο ότι δεν μπορεί να ακολουθηθεί κανείς σ’ αυτή την περιοχή μια σταθερή μέθοδο, μια εγγυημένη παράδοση που να είναι ευρέως γνωστή” (1er Band, VII). Η απουσία μεθόδου έχει άμεση σχέση με το γεγονός ότι η μυθολογία δεν είναι υπόθεση κλειστή ούτε μόνο κλάδου του επιστητού. Οι κλάδοι της φιλοσοφίας, ιστορίας, θρησκείας, αρχαιολογίας συναντώνται με τη φιλοσοφία, την ψυχολογία, την εθνολογία, την κοινωνιολογία, με αποτέλεσμα η μυθολογία να μην οριοθετείται αυστηρά, να μην απομονώνεται από τους ευρύτερους ορίζοντες και τις πνευματικές ανησυχίες των άλλων κοινωνικών επιστημών - κάποιες φορές η αλληλεπίδραση οδηγεί σε πολλαπλασιαστικές θεωρίες, σε συλλεκτικές και συγκολλητικές μεθόδους από κάθε είδους ιδέες, στη σύγκριση αλλά και στον εμπλουτισμό. Πρόβλημα επίσης αποτελεί ότι στη μυθολογία ο ειδικός εδώνει συμπεράσματά από περιορισμένα δεδομένα, πολλές φορές εικασμένα και όχι απολύτως τεκμηριωμένα με τον όρθο λόγο. Επίσης, αυθαίρετες και αναρχοσυνιστικές προβολές των αξιών της κοινωνίας και της εποχής του ερευνητή στους αρχαίους μύθους, οι συμπληρωματικές των ηθμών, οι ατεκμηριωμένες συνδέσεις των αντικειμενικών δεδομένων, ο υποκειμενισμός, οι φρασσιολογίες, οι προκαταλήψεις, τα προσωπικά ή συλλογικά ονόματα, η τρέχουσα ηθική ή ηθική του μελετητή, η εδωδάνευση του παρελθόντος και η ανάμειξη δεδομένων και ερμηνειών, ώστε να συνταξιοδοτούνται κάθε φορά η πραγματικότερα με ένα αριότ κατασκευασμένο μοντέλο επιτρέποντας τη δημιουργία μυθολογιών. Δηλαδή μύθων με την τρέχουσα σημασία του όρου. Αυτό παρατηρείται συχνότερα στις περιπτώσεις συγγραφέων διαφόρων πολιτισμών, οπότε “ανακαλύπτονται” σχέσεις, επιδράσεις, μετακινήσεις λαών και πολιτισμών. Από μια τέτοια μυθολογία προκύπτουν ομοιότητες, άλλες φορές ουσιαστικές αλλά το περισσότερο επιφανειακές, και η θεωρία της μιας αρχής που εννοείται τα πάντα. Ελαφρότητα, προχειρότητα στην ανάμειξη μινωικών διαφόρων περιοχών και περιόδων, ευκολία στις γενικεύσεις και τις χρονολογήσεις.

Ως βασικές θεωρητικές προϋποθέσεις για τη συγγραφή βιβλίων σχετικών με τους θεούς και τους μύθους αναφέρουμε τις εξής:

1. Ο συγγραφέας θα πρέπει να αποφασίσει αν θα εκλάβει τον μύθο ως παραμύθι, ψυχολογικό, πραγματικό ή διδακτικό ιστορία, ως θεωρία που περιλαμβάνει εξηγήσεις για τη φύση του σύμπαντος ή για επιμέρους φυσικά φαινόμενα, ως παραφροσύνη θεολογία και απομνημόνια της αποκάλυψης στον άνθρωπο της πραγματικής μονοθεϊκής θρησκείας ή αποτέλεσμα της δράσης του διαβόλου (αυτά αυτά, πάντα περιβλημένα με το μυθώδες, το αι-

οθητριακό/ποίητο και την προσοποίηση — άραγε από αδυναμία της γλώσσας να διατυπώσει αφηρημένες έννοιες;

2. Η συγγραφή προϋποθέτει μιαν αντίληψη για την ιστορία, την ευθύνομη, κυκλική ή ανόστρωτη πορεία της. Αν ο συγγραφέας δειχτεί ότι η αλήθεια γνωρίζεται βαθμιαία και ότι η μυθική σκέψη αποτελεί το ηθικό στάδιο στην εξέλιξη των ανθρώπων (Comte, Bacon). Ή πρώτο πλάνο στην ιστορική εξέλιξη (Frazer), τότε θα βρεθεί μπροστά στη δυσκολία να εξηγήσει τον πλούτο της μυθικής σκέψης, τη συνεχή αναμόρφωσή της, την επιπόρση της, που δεν μπορεί παρά να αποδοθεί στην αρχετυπικότητά της⁴. Από την άλλη, ο Νίτσε διατύπωσε την άποψη ότι ο σωκρατικός άνθρωπος είναι εξελικτικά οφθαλμός και συνεπώς θα πρέπει να είμαστε ευγνώμονες στη μυθολογική ικανότητά του ποιητή. Σ' αυτή τη θέση, λαμβάνει η αποδοχή μιας πρωταρχικής χροστής εποχής και η σταδιακή πίεση του ανθρώπου στο σφαιρικό γένος.

3. Η συγγραφή προϋποθέτει την απόφαση για τις πηγές που θα χρησιμοποιήσει ο συγγραφέας και πού μπορεί να είναι οι αρχαίες γραπτές πηγές (ποίητες — κύριες ο Όμηρος, ο Ηοίοδος, οι ομηρικοί ύμνοι, η αρχαϊκή λυρική ποίηση, ο Αισχύλος και ο Σοφοκλής, και ο Ευριπίδης για τις Βόσχεις, ποιητές εσχολίας περιόδου — ιστορικοί, ελληνο αρχαίων μελετητές), που παραδίδουν η μυθική-λατρευτική παράδοση είτε τα αρχαιολογικά δεδομένα και η αρχαία εικονογραφία, είτε και τα τρία μαζί.

4. Η συγγραφή προϋποθέτει και την απόφαση αν οι μίθοι έχουν μια κοινή πηγή και αρχή, όπως υποστηρίχθηκε από πολλούς μυθολόγους του 18ου και του 19ου αιώνα (αρχή η Ινδία, η Αίγυπτος), όπως σ' αυτήν θα αποδώσουμε τις ομοιότητες μεταξύ των διαφόρων μυθολογιών, ή αν οι μυθολογίες είναι αποτέλεσμα επιπορών ή των κοινών μεθόδων και αρχών που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για την προσέληψη της πραγματικότητας.

5. Τέλος, η συγγραφή προϋποθέτει την απόφαση αν οι μίθοι είναι αφηρημένες άπαξ γενόμενες ή είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής διαδικασίας και επιπορών. Σ' αυτήν την τελευταία περίπτωση θα πρέπει ο συγγραφέας, επειδή ο μύθος είναι ο κεντρικός πυρήνας αλλά και οι παραλλαγές του, όπως επηχοίμασε ο Λεβί Στράους, να αποφασίσει αν θα καταγραφεί τον μύθο στην αρχαιότερη εκδοχή του ή τις μεταγενέστερες παραλλαγές και προσθήκες, που διαφέρουν από τόπο και από εποχή σε εποχή. Επομένως θα πρέπει να αποφασισθεί αν θα εξεταστούν οι μίθοι σε συνάρτηση με τον τόπο και τον χρόνο που διαμορφώθηκαν ή ανεξάρτητα από αυτές τις παραμέτρους.

Σε γενικές γραμμές θα σημειώναμε τα εξής: Πρώτον, τα λεξικά διατάσσονται την ύλη κατά ενότητες ή κατά αυτόνομα λήμματα, με όλα τα πλεονεκτήματα και τα

μειονεκτήματα που έχει μια τέτοια διάταξη. Το λεξικό του Grimm λ.χ. είναι κατά λήμματα, αποκαθιστά όμως την έλλειψη ενότητας με τις εσωτερικές παραπομπές σε άλλα λήμματα του λεξικού και με τους γενεαλογικούς πίνακες. Η Ελληνική Μυθολογία του Κακριδή καταμετά το υλικό κατά ενότητες και το χωρίζει κάθε φορά σε τρία μέρη: στο πρώτο δίνεται ο μύθος και οι κύριες παραλλαγές του στο δεύτερο παρατίθενται οι πηγές του μύθου, ενώ στο τρίτο ο μύθος σχολιάζεται, αναλύεται στα συστατικά του στοιχεία, ανιχνεύονται τα στερεότυπα θέματα, η αναγωγή σε ιστορικές μνήμες του παρελθόντος ή σε λαϊκά παραμύθια και τελετουργικά: διαγράφονται ακόμη η συμβολή των ποιητών στην ολοκλήρωση του μύθου και οι παραλλαγές του, καθώς και η εκμετάλλευσή του από την πολιτική προπαγάνδα.

Δεύτερον. Οι μέθοδοι που συνήθως χρησιμοποιούνται είναι: α) η εξελικτική, κάτι που υπονοεί ότι ο συγγραφέας δέχεται τη μετάβαση του ανθρώπου από την πρωτόγονη γενία στην πνευματική πληρότητα (Nilsen)· β) η στατική, θέση στην οποία λανθάνει η αποδοχή ότι υπάρχει μια αμετάβλητη υπόσταση των θεών, σπότε δείχνονται τα σταθερά στοιχεία των μορφών των μεμονωμένων θεών, όπως έκανε ο W. Otto, δείχνοντας την αμετάβλητη υπόσταση από τα ομηρικά χρόνια έως την όψιμη αρχαιότητα — οι θεοί είναι μια πραγματικότητα, είναι και δεν γίνονται· γ) την εξελικτική και στατική ταυτόχρονα, όπως συμβαίνει στο βιβλίο της Simon.

Στο βιβλίο της Ο. θεοί των αρχαίων Ελλήνων η Ε. Simon πραγματεύεται το ολυμπιακό δωδεκάθεο, με την απουσία όμως της Εστίας και την προσθήκη του Διόνυσου, θεού που θεωρείται νεότερος των Ολυμπίων και μη Ολύμπιος. Ασχολείται δηλαδή με τους ε-Είς θεούς, με τη σειρά που θα τους α-κατέρουσε Δίας, Ήρα, Ποσειδών, Διμήτρα, Απόλλων, Άρτεμις, Αθήνα, Ήραστως, Αφροδίτη, Διόνυσος, Άρης Ερμής. Όλες οι υπόλοιπες μη ολυμπιακές θεότητες, ή άλλα πρόσωπα, ήρωες ή θνητοί, αναφέρονται μόνο στη σχέση τους με τις κύριες και πρωταγωνιστικές. Στα πλεονεκτήματα του βιβλίου της Simon είναι η σαφής μεθολογία, απαραίτητη για ένα υλικό στο οποίο εύκολα συμπλεκόνται συγχρονικά και μεταγενέστερα στοιχεία, κάτι που οδηγεί σε γενικεύσεις και απλουστεύσεις. Πηγές της είναι οι γραπτές πηγές, τα αρχαιολογικά δεδομένα που δίνουν πληροφορίες για τους βωμούς, τους ναούς, τα ανθήματα σε ιερά, τα λατρευτικά δράματα και τα έργα εικαστικών τεχνών του 400 π.Χ. για να υπενθυμίσουμε σφαιρικά (σ. 18). Ακόμη, ε-κλαμβάνει ως σχετική με την υπόσταση των θεών την επιπονή των τόπων των ιερών, και γι' αυτό λαμβάνει υπόψη της το ελληνικό τοπίο στην πραγματικότητα και όχι σαν μια ειδυλλιακή Αρκαδία, σαν μια ουτοπία και τόπο φυγής. Τέλος, αν και αναγνωρίζει

στους θεούς στοιχεία άχρονα και αμετάβλητα, ιδιότητες που χαρακτηρίζουν το Δία ως Δία, την Αφροδίτη ως Αφροδίτη κτλ., στοιχεία άρχοντα που προκαθορίζουν τη συνέχεια της λατρείας, εντούτοις αναγνωρίζει την ύπαρξη χρονικών και τοπικών προδιορισμών και δεν ανακρίνει πρώιμα με ύποπτα στοιχεία τη παραδοχή. Συνδυάζει δηλαδή στην έρευνά της τις δύο παραδόσεις που διαμορφώθηκαν: τη στατική, που αναγνωρίζει ότι υπάρχει μια, αμετάβλητη υπόσταση των θεών από τα ομηρικά χρόνια ως την όψιμη αρχαιότητα, και την εξελικτική, που οδηγεί τη συγγραφέα στην αναίτηση των στοιχείων που συνθέτουν στη διαμόρφωση της ελληνικής θρησκείας.

Για παράδειγμα, στο κεφάλαιο για την Αφροδίτη η συγγραφέας αποδεικνύει ότι στη διαμόρφωση της συνθέτουν η ανατολική αλλά του Ουρανού, η ελληνική Διώνη θεά και η λατρεία των αιγαικών νησιών με τα ηρωικά γυναικεία είδώλα, που είχαν χαρακτηριστικά περισσότερο της Αφροδίτης (ε-απλάμια, άρτα) παρά της Άρτεμις (τα είδώλα είδώλα της Νεολιθικής εποχής) και που συνδέονται τους νεκρούς. Σημειώνει ακόμη ότι στη μορφή της Αφροδίτης συμπλεκόνται οι ιδιότητες της Ήρας και της Διώνης, που ήταν σύζυγο του Δία, της Αθηνάς (πολεμική θεά), της Διμήτρας, θεάς της γης, του εαυτού της με την περιοριστική δράση που της προσέδωσε ο Όμηρος. Η Αφροδίτη δείχνεται τελικά ως παντοδύναμη κυρίαρχο του ουρανού, της θάλασσας και της γης, κοσμική δύναμη. Εξάλλου, στην ανατολική ζωοφόρο του Παρθενώνα παριστάνεται δίπλα στην Άρτεμη και τον Απόλλωνα σαν μητέρα θεά.

Από το βιβλίο αποσιωπάει η Εστία, έλλειψη που επισήμαται και η συγγραφέας. Αντίθετα, μαζί με τους Ολύμπιους θεούς ερευνά και την πρώτη τους γενιά Διόνυσου. Είναι γνωστό ότι ο Διόνυσος θεωρείται θεός ένοχος, μη αποδεκτός στον Όλυμπο. Είναι βέβαια ένα ερώτημα, γιατί είναι θεός τόσο προσφιής στον Δία, όπως ο Διόνυσος, δεν βρjκε μια θέση ανάμεσα στους Ολύμπιους, και αν η μη ανάβραση του στον Όλυμπο έχει σχέση με την ιδιότητα θανατοσίου του, με τον ενίοθεν θάνατο και την ανόσταση του. Μέσα στο πλαίσιο της τάξης εντόσοις της πίκης του Ολύμπου και της α-θανασίας των θεών που υποτονεί το στοιχείο του θανάτου τους στις λατρείες, ενός θανάτου που θεωρείται απία του θανάτου της φύσης, σπότε ανατρέπεται ο ρυθμός της ζωής και ο κόσμος έτι κάτω από τη φοβέρα του τέλους. Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, όπως ο Ν. Περδανός, ο Περδανός Λεκατοστός, πολλοί θεοί και βέβαιος έξέπρουν σε ήρωες και προΐδες, ο-κρινόμενοι γιατί είναι θνησκόμενες θεότητες. Από ένα χρονικό σημείο και μετά, ο άνθρωπος ημιγίγαντα τον θάνατο για ανθρώπινο χαρακτηριστικό και τοποθετώντας στον παρελθόντα και στο όνειρο την εποχή που οι άνθρωποι κέρδιζαν την

το έργο, όσον αφορά τις αρχιτεκτονικές κατασκευές των αδελφών Hansen - των Δανών ταξιδιωτών. Η πλούσια εικονογράφηση του έργου προσφέρει στον αναγνώστη τη δυνατότητα να κατανοήσει το μέγεθος της επίθεσης που η αρχαία ελληνική αισθητική όκισε επάνω στους καλλιεργημένους ανθρώπους του 19ου αιώνα. Μεταξύ αυτών, όσα δημιουργήσαν, όφισαν έργο που μαρτυρά για τη ζωτικότητα και την οικογενειακότητα του ελληνικού πνεύματος.

Η Ευρώπη

Jacques Le Goff

Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997

Με υπότιτλο "Μια αφήγηση για παιδιά και νέους", η ιστορία αυτή, γραμμένη από ένα από τους μεγαλύτερους ιστορικούς του καιρού μας, παρουσιάζει τα στοιχεία που διαφοροποιούν αλλά και αυτά που ενώνουν τους λαούς της Ευρώπης, σε ένα βιβλίο ευχάριστο, ευκολοδιάβαστο και που έχει πολλά να προσφέρει και στους "μεγάλους" ως την αντιμετώπιση των ζητημάτων του θίγει.

Michele Sanmicheli - Architettura, linguaggio e cultura artistica nel Cinquecento

Συλλ. έργο, Ομιλίες σεμιναρίου Εκδ. S.I. di Architettura "Andrea Palladio", Electa, Milano 1995

Σειρά διαλέξεων οργανωμένη από το διεθνές Κέντρο Σπουδών Αρχιτεκτονικής "Andrea Palladio" της Vinzenza, αναφέρεται στον σημαντικό αρχιτέκτονα του 16ου Μ. Σ. και στο έργο του, που βασίστηκε σε στοιχεία της κλασικής αρχιτεκτονικής. Ο Sanmicheli κατασκευάζει σημαντικά κτήρια τόσο στην Ιταλία όσο και εκτός αυτής. Όπως συμβαίναμε από τη μελέτη του Ι. Δημακόπουλου, στην βενετοκρατούμενη Ελλάδα άφησε το στίγμα των Δυτικών στην Κύπρο, στην Κρήτη αλλά και στην Κέρκυρα.

Αρχάνες, μια νέα μετάση

στη Μινωική Κρήτη
Γιάννης και Έφη Σακελλαράκη
Εκδ. Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή, Αθήνα 1997

Μικρός κατάλογος της έκθεσης που οργανώθηκε στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Περιέχει όλα τα σημαντικά στοιχεία του χώρου, την ανασκαφή και τα ευρήματα, τον χρόνο και τον πολιτισμό. Σπάνια βλέπουμε τόσο σύντομα και πυκνά, συνυμνά δε και τόσο σαφή και ενημερωτικά κείμενα. Είναι ο σωστός οδηγός έκθεσης που κρατάς στο

χέρι περιδιαβάζοντας τις αιθουσές βέβαια θα υπάρξει και ο κατάλογος με τα επιστημονικά κείμενα, αλλά αυτόν θα τον διαβάσουμε καθισμένοι μπροστά σ' ένα γραφείο γιατί, σαν όλους τους καταλόγους, δεν είναι για να τον πιάς βόλτα. Ευχαριστούμε όσους και όποιους σκέφτηκαν τους σπουδαίους επιστήμονες που δεν θέλουν να διαθέσουν επιστημονικές μελέτες αλλά θέλουν να καταλαβαίνουν αυτά που βλέπουν.

Dossiers d'Archéologie

Γαλλική περιοδική έκδοση

Εκδ. Faton, Dijon 1997

Με αφιέρωμα στη Σικελία κυκλοφόρησε το τεύχος Ιουλίου-Αυγούστου (225). Για τους Έλληνες αναγνώστες έχουν μεγάλο ενδιαφέρον τα άρθρα που αναφέρονται στις αποικιακές πόλεις με τους καλοφωτογραφημένους χώρους και τα επιλεγμένα ευρήματα.

Αλφαβητάρι της Κύπρου

Α. Αποστολάκη & Ε. Σταμπόγλη

Εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 1997

Το Αλφαβητάρι της Κύπρου είναι το βιβλίο που μόνο εκδόσεις με την προέλευση "Καλειδοσκόπιο" μπορούσαν να εκδώσουν με τέτοια συνέπεια και καλή ποιότητα. Το Αλφαβητάρι, πλούσιο σε σωστή και αισθητικά άρτια εικονογράφηση, αποτελείται από 24 ενότητες, μία για το κάθε γράμμα της αλφαβήτου, και δίνει την πανοραμική και καλειδοσκοπική εικόνα της ιστορίας και του πολιτισμού της Κύπρου. Είναι ένα βιβλίο που πρέπει να μπει στην ύλη των σχολείων, γιατί ενώ διαβάζεται ευκόλα και ευχάριστα, χάρη στη "σωστή" στη μορφή, προσφέρει πλήθος πληροφοριών και σωστή γνώση, και όπως αναφέρουν οι εκδότες, το συναισθηματικό δέσιμο χρειάζεται γνώση και σωστή και ορθή πληροφόρηση για να εξελιχθεί σε πλήρη γνωριμία και άρρηκτο δεσμό.

Marmaria. Le sanctuaire d'Athéna à Delphes

Συλλ. έργο

Εκδ. Γ.Α.Σ. - De Boccard, Paris 1997

Πρόκειται για τον οδηγό ενός από τα πιο γνωστά μνημεία του αρχαίου ελληνικού κόσμου, του ιερού της Αθηνάς στους Δελφούς. Η θόλος και τα άλλα κτίσματα του ιερού έχουν μελετηθεί σε βάθος και η αναπαράστασή τους είναι πλέον δυνατή με διαμυστη έκριβεια. Ο οδηγός αυτός είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας τριών ερευνητικών ομάδων της Γαλλίας, που κατόρθωσαν να επεξεργαστούν με ηλεκτρονικό υπολογιστή τα δεδομένα και να αποδώσουν όχι μια αρχιτεκτονικά σχέδια, αλλά τρισδιάστατες αναπαραστάσεις των

αρχιτεκτονικών με όλες τους τις λεπτομέρειες. Ευχής έργο θα ήταν να μελετηθούν έτσι και άλλα μνημεία της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς.

Η Σκρόφα στην τουρκοκρατία

Ξανθός Α. Αντωνιάδης

Εκδ. Εταιρεία Ευρωπαϊκών Σπουδών,

Αθήνα 1997

Κοινωνία, διοίκηση και δικαιοσύνη είναι τα θέματα που εξετάζει ο Ξ. Α. στο σημαντικό για τη γνώση της ιστορίας του νησιού ως τμήματος της τουρκοκρατούμενης Ελλάδας νόημά του. Ο συγγραφέας εξετάζει τις πτυχές που φωτίζουν τη σκηνική κοινωνία, τη σύνθεσή της, την ονοματολογία στο νησί. Η κοινωνική διοίκηση με την προ της τουρκικής κατάκτησης κατάσταση, η οργάνωση της κοινότητας μετά από την κατάκτηση, η απονομή της δικαιοσύνης με τις εσωτερικές και τις εξωτερικές κρίσεις μας αποκαλύπτονται μέσα από πλήθος εγγράφων που μελετά με κάθε λεπτομέρεια ο συγγραφέας, βαθύς γνώστης της ιστορίας.

Θράκη, χρώματα και αποχρώσεις

Νίκος Δεσυλλάς

Εκδ. Σύνολα, Αθήνα 1997

Στη σειρά λευκωμάτων-οδοπορικών που κυκλοφορεί ο εκδοτικός οίκος "Σύνολα" ήρθε να προστεθεί το τέταρτο, αφιερωμένο στη Θράκη. Με εξίστιες φωτογραφίες του Ν. Δ. και κείμενα ειδικών επιστημόνων, ο αναγνώστης περιδιαβάζει μέσα στο χώρο και το χρόνο της Θράκης. Ιστορία, αρχαιολογία, λαογραφία και φυσικό περιβάλλον αποκαλύπτονται και εξετάζονται μέσα από τη μαγεία της σκηνάς και την εδύσηση των ειδικών. Το λευκόμα αυτό, όπως και τα άλλα της ίδιας σειράς, αποτελούν παράθυρο φηγής από την καθημερινότητα και πηγή γνώσης.

Η κατοικία Prokesch von Osten στην Αθήνα και οι διαδοχικές χρήσεις της (1836-1971).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΔΕΙΟ (1919-1971)

Δανιήλ Αθ. Ορφανούδάκης

Εκδ. του συγγραφέα, Πειραιάς 1997

Αρχικά κατοικία του πρεσβευτή της Αυστρίας στην Ελλάδα, το σπίτι αυτό, σημαντικό άγνωστο από πούν από τους τρεις μεγάλους αρχιτέκτονες που ανέβησαν στη δημιουργία της νέας μορφής της Αθήνας ως πρωτεύουσας (Schaubert, Klewénth και Lueders), είναι από τα πρώτα δείγματα αστικής μεγάρου της θωνικής εποχής. Χρησιμοποιήθηκε ως υποθηκοφυλακείο και κατοπίεν ως Ελληνικό Οδείο - πύργων

πολιτιστικής και ειδικότερα μουσικής προφοράς στην εποχή του, στεγάζοντας μουσικοδιδασκάλους και μαθητές που ανεδείχθησαν στην Ελλάδα ως λίκνο των τεχνών. Σήμερα ανήκει στο Ταμείο Συντάξεως Προσωπικού Εθνικής και Κτηματικής Τραπέζης της Ελλάδος και παραμένει ακατοίκητο και ασυντηγμένο τα τελευταία 26 χρόνια. Το βιβλίο αυτό στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι στην πολιτισμική μας κληρονομιά και γνωρίζουμε καλά ότι η ευαισθησία καλλιεργείται, εν πολλοίς, με τη γνώση.

Σκανδιναβική Μυθολογία

Επιμ. κειμένων:
Κώστας Καλογερόπουλος
Εκδ. Ιάμβιχος, Αθήνα 1997

Προσεκτική η επιλογή των κειμένων από τον κ. Καλογερόπουλο, καλή η μετάφραση της κ. Ε. Παπαδοπούλου, αλλά στο σύνολό του το βιβλίο φτωχό. Εκτός από την, άγνωστη σε πολλούς, μυθολογία των Βορρύνων, ο αναγνώστης θα διαπιστώσει, για άλλη μια φορά, την "ομοιότητα" σε όλα τα γεωγραφικά μέρη και πλάττ: Κάθε κοσμογονία πλάθεται διαφορετικά. Κάθε μυθολογία αντανακλά τις ιδιαιτερότητες του λαού που την εμπιστεύθηκε. Σίτσος, πέρα από τις διαφορές, συγκλίνουν, ο πυρήνας τους είναι κοινός...

Blue Guide Rhodes and Dodecanese

Robin Barber
Εκδ. Blue Guides, London-New York 1997

Εύχρηστη αυτή η μορφή του Γαλάζιου Οδηγού Ρόδου και Δωδεκανήσου, με 250 σελίδες, σε χαρτί που αντέχει τις ταλαιπωρίες της εκδρομής, με στοιχεία που διαβάζονται άνετα και με καλούς, όπως πάντα, χάρτες. Τώρα κοσμεται, επιπλέον, με σχεδιάκια που συμπληρώνουν τα περιγραφικά κείμενα.

Η καθημερινή ζωή την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου

Paul Faure
Εκδ. Παπιάδης, Αθήνα 1997²

Κυκλοφόρησε η δεύτερη έκδοση (πρώτη 1991) του βιβλίου αυτού, που αποτελεί το 17ο της σειράς "Λαοί και πολιτισμοί". Ο συγγραφέας Πωλ Φωρ, ελληνιστής βραβευμένος από τη Γαλλική Ακαδημία, μας ταξιδεύει, "μαζί με τους κοινούς θνητούς, τους άσημους και χωρίς μισό", στους δρόμους από τους οποίους πέρασε ο Μέγας Αλέξανδρος. Μαζί με το πλήθος γνωρίζουμε τους πολυεπιστάτες και μεβαίνουμε για τα όπλα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούσαν, τους τεχνίτες, τους γιατρούς, τους φιλοσόφους, τους βωτα-

νολόγους και όλους όσους ακολουθούσαν τον στρατηλάτη. Μαθαίνοντας από τα μέρη από όπου περνούσαν και διδάσκοντας τους ντόπιους όσα γνώριζαν, άφησαν ανεξίτηλη τη σφραγίδα του ελληνικού πνεύματος ως τα βάθη του τότε γνωστού κόσμου.

Αθήνα. Δοκίμες και θεωρήσεις Αλέξανδρος Παπαγεωργίου-Βενετάς

Εκδ. Οδυσσεύς, Αθήνα 1996

Πρόκειται για συλλογή άρθρων του Α. Π.-Β., γραμμένων από το 1963 έως το 1995, που έχουν ως θέμα την "πορεία" της Αθήνας. Μέσα στα κείμενα, τα διαπιστωμένα από την ανησυχία για τη διάσωση των αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών στοιχείων που έχουν απομείνει, προβάλλονται απόψεις και προτάσεις τεκμηριωμένες και ορθές. Την αρχιτεκτονική θεωρία πλαισιώνει φιλοσοφική σκέψη και κοινωνική ανάλυση. Τις ιστορικές γνώσεις στηρίζει μια σύγχρονη και προοδευτική σκέψη. Την ανάλυση στηρίζει η σαφήνεια.

Οδηγός των βιβλίων για την αρχαία Ελλάδα

Στέλιος Φανός
Εκδ. Κίνηση Ιδεών, Αθήνα 1997

Το βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη: Α) Οδηγός των βιβλίων για την αρχαία Ελλάδα από την προϊστορία έως την ύστερη αρχαιότητα, και Β) τα βιογραφικά των συγγραφέων και οι τίτλοι των έργων τους. Περιέχει τους τίτλους των σχετικών έργων που, από το 1980 έως το 1997, κυκλοφόρησαν στην ελληνική γλώσσα. Ακόμα και αν δεν είναι εξαντλητική, η καταλογογράφηση αυτή αποτελεί χρήσιμο βοήθημα.

Οι κύκλες μου κι εγώ Λελέ Φανδριδίου. Επιμέλεια Μαρίας Αργυριάδη

Εκδ. Μουσείου Μπενάκη - Συλλογή Παχνιδιών, Αθήνα 1997

Ποιός άλλος από τη Μ. Αργυριάδη θα μπορούσε να ασχοληθεί με το τόσο ευαίσθητο θέμα μιας μεγάλης κυρίας από τα Χανιά, που εδώ και ενάμιση αιώνα περίπου διατηρεί και συντηρεί τις κύκλες της, χαρίζοντάς τους ζωή και προσωπικότητα από την ψυχή της. Φωτογράφος η ίδια, τις έχει απαθανάτισει και έχει απαθανάσει μαζί τους σε σκηνοθετημένες φωτογραφίες, όπου φαίνεται η προσωπικότητα και ο ρόλος της κάθε κύκλος. Η Μ. Αργυριάδη δίνει μια αφηγηματική εικόνα, με κέντρο τη Λ. Φ. και τις κύκλες της, με τη γνώση και τον λεπτό τρόπο που μόνο αυτή κατέχει. Δυστυχώς το βιβλίο αυτό διατίθεται μόνο στο παλιότε-

ριο του Μουσείου Μπενάκη, γεγονός που καθιστά κάπως δύσκολη την απόκτησή του για όσους δεν μένουν στην Αθήνα.

Τάματα-θήματα Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997

Τάματα στην Ελλάδα: Ωραία έκδοση, ορθή αντιμετώπιση, θαυμάσια προοπτικά ταξινόμησης. Η Μ. Κ.-Α., γνώστης και λάτρης του λαϊκού πολιτισμού σε όλες του τις εκφάνσεις, ασχολήθηκε με το ευρύ και δύσκολο αυτό θέμα. Η πρόκληση ήταν μεγάλη και το αποτέλεσμα έχει το ανάλογο βάθος. Η εργασία αυτή αποτελεί έργο αναφοράς, αλλά και διαβάσιμα εύκολα από τον κοινό, η οποία γιατί η συγγραφέας κυριαρχεί στο θέμα και την προβληματική του.

Καινοτομία Έρευνα και Τεχνολογία

Τριμηνιαία έκδοση, τ. 6
(4/6/1997)

Εκδ. Εθν. Κέντρο Τεκμηρίωσης/Εθν. Κέντρο Αναδιανομής ΙΝΝΟΒΑΤΙΟΝ, Αθήνα 1997

Με την πρώτη ματιά το περιοδικό αυτό μπορεί να φανεί άσχετο προς τα θέματα που πραγματεύεται η Αρχαιολογία αλλά, στην πραγματικότητα, ενδιαφέρει όσους ασχολούνται με την αναστήλξη και τη συντήρηση κτηρίων, ερμάνων, για παράδειγμα, δημοσιεύσει μεταξύ άλλων, και άρθρο του Αν. Καβ. στο Εργαστήριο Γεωργικών Κατασκευών, Αντ. Φραγκούλης με θέμα "Νέα οικολογικά δομικά υλικά φυτικής προέλευσης" (σο. 13-15).

Aspects Pontiques

Georges Drettas
Εκδ. Association de recherches pluridisciplinaires, Paris 1997

Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα σύγχρονα έργα που ασχολούνται με το θέμα της ποιντικής διαλέκτου. Η ιδιότητα αυτή διαλέκτου περιγράφεται και αναλύεται σε βάθος, έτσι όπως μιλιέται ακόμα στην Ελλάδα από μειονότητες που ήρθαν το 1924 από ορισμένες περιοχές της Ανατολικής Τουρκίας. Τα κείμενα που συνθέτουν, παρουσιάζει και σχολιάζει ο συγγραφέας αναφέροντας στις πλέον χαρακτηριστικές φωνές της ποιντικής κοινωνικής ζωής, έτσι ώστε να αναδεικνύεται η διαπερατότητα της γλώσσας που περιγράφεται. Οι πίνακες, θαυμάσια οργανωμένοι, βοηθούν τον αναγνώστη-μελετητή να περνά από το γραπτό λόγο στον προφορικό, και τον οδηγούν σύγχρονους σε γεωγραφικές μετακινήσεις. Ο ημιμυθισμός αυτός τό-

μος (σχεδόν 800 σελίδων) αποτελεί έργο αναφοράς για τις χαρακτηριστικές όψεις του ποινιακού ελληνισμού (τη γλωσσολογική, την κοινωνική και την ιστορική).

Βιβλιογραφία της Βυζαντινής και της Μεταβυζαντινής Τέχνης. Η ελληνική συμβολή 1991-1996

Ι. Μπίθα, Α. Κασιώτη, Ε. Κάτσα
Εκδ. Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1996

Στον τόμο αυτόν παρουσιάζονται έβρα Ελλήνων βυζαντινολόγων που έχουν εκδοθεί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό την πενταετία το 1991-1996. Το λήμμα ακολουθούν τρία ευρετήρια: με τα ονόματα των συγγραφέων, θεματολογικό και τοπογραφικό.

Ταξίδι στην Ελλάδα. Πελοπόννησος

Φρ. Πουκεβίλ
Εκδ. Αφοί Τολδής, Αθήνα 1997

Ο Πουκεβίλ, Γάλλος γιατρός, διπλωμάτης και αρχαιολόγος (1770-1838), πέρασε πολλά χρόνια στην Ελλάδα, όπου μελέτησε την ιστορία του τόπου, τόσο την αρχαία όσο και τη σύγχρονη του, τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα. Αποτέλεσμα της μελέτης του αυτής υπήρξαν το πεντάτομο έργο του *Ταξίδι στο Μοριά*, στην *Κωνσταντινούπολη*, στην *Αλβανία* και σε πολλά άλλα μέρη της οθωμανικής αυτοκρατορίας, και το επίσημο πεντάτομο έργο *Ταξίδι στην Ελλάδα*, αυτό που ακόμα και σήμερα, δείχνει τη βαθιά κατανόηση του χαρακτήρα των Ελλήνων και η ουσιαστική και ανάλογη των συνθηκών το 19ου αι.

Γλώσσα και Μαγεία: Κείμενα από την Αρχαιότητα

Πρακτικά Συμποσίου
Εκδ. Ερμής, Αθήνα 1997

Δεκατέσσερα κείμενα που παρουσιάστηκαν στη Θεσσαλονίκη, σε συνάντηση που έγινε στις 18-19 Απριλίου 1993 με θέμα "Γλώσσα και Μαγεία-Κείμενα από την Αρχαιότητα", ως μέρος της 14ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε συνδιοργάνωση με τη Γεννάδιο Βιβλιοθήκη. Τα κείμενα του τόμου χωρίζονται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος εξετάζεται η γενικότερη προβληματική του θέματος, ενώ στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται αξιωματικά δείγματα μαγικού λόγου. Ο τόμος αυτός παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, δεδομένου ότι σχετίζεται με το θέμα από τη γλωσσολογική και την αρχαιολογική άποψη, που υπήρξαν μέχρι σήμερα παραμελημένες όψεις του θέματος.

Βυζάντιο, μεσαιωνικός κόσμος, Ισλάμ

Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης
Εκδ. Ατ. Α. Χαρίσης, Αθήνα 1996

Με υπότιτλο "Δεκατρία δοκίμια Ιστορίας και Παιδείας", ο βυζαντινολόγος-ιστορικός συγγραφέας συγκέντρωσε σε έναν τόμο οκτώ άρθρα που δημοσίευσε στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* από το 1992 έως το 1995 και πέντε άλλα κείμενα που πρωτοδημοσιεύονται. Το σύνολο της έρευνας αφορά στις σχέσεις του Βυζαντίου με τον δυτικό κόσμο και με τον κόσμο του Ισλάμ. Τα δοκίμια αυτά προορίζονται για να διαβαστούν από το ευρύ κοινό. Έτσι, παρά την επιστημονική τους, είναι σύντομα, ευκολοδιάβαστα και περιεκτικά. Διαβάζονται οποιαδήποτε στιγμή και αφήνουν μια ευχάριστη γεύση ιστορίας.

Το σχέδιο αυτονομίας της Πελοποννήσου υπό γαλλική επικυριαρχία

Νικόλαος Βερνίκος
Εκδ. Αφοί Τολδής, Αθήνα 1997

Πρόκειται για κοινωνικο-ιστορική μελέτη, βασισμένη σε ανέκδοτο κυρίως υλικό. Παρουσιάζει την προσπάθεια δημιουργίας "ελληνο-τουρκικής" συνομοσπονδίας στην Πελοπόννησο, που θα γινόταν κράτος-μέλος της τότε ευρωπαϊκής Γαλλικής αυτοκρατορίας του Ναπολέοντα. Καλοδιαλεγμένο το εικονογραφικό υλικό, που αποτελείται από φωτογραφίες των αρχών του 20ού και γκραβούρες του 19ου κυρίως αιώνα, συνοδεύει και υποστηρίζει το κείμενο. Η άνετη γραφή δίνει χάρη σε ένα κείμενο που θα μπορούσε να είναι αυστηρό, είναι όμως ευχάριστο και αφήνει πολλές και σωστές ενκρίσεις για τον τόπο μας και τη θέση του στην Ευρώπη του 19ου αιώνα, της οποίας η νοστορία δεν έχει αλλάξει και πολύ.

Υφαντική και φανήρες στο προϊστορικό Αιγαίο, 2000-1000 π.Χ.

Ίρις Τζαχίλη
Εκδ. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1997

"...Τη ζωή μας την περνούμε ανάμεσα σε υφάσματα (...). Ζούμε ανάμεσα σε χαλικά, κουρτίνες, σκεπασματα και τραπεζομάντηλα που χωρίζουν το μέσα από το έξω, το οικείο από το ξένο, που ορίζουν το ιδιωτικό και το πολιτισμένο". Το βιβλίο αυτό, στις 300 σελίδες του, που διαβάζεται εύκολα και ευχάριστο σαν λογοτεχνικό αφήγημα, γραμμένο από την επίκουρη καθηγήτρια Ι. Τζαχίλη με επιστημονική ακρί-

βεια, περιέχει τόσες πληροφορίες σε τόσο πολυμήτρη σύνθεση (ιστορία, τέχνη, τεχνολογία, τεχνική, κοινωνιολογία), που γίνεται πηγή χαράς και εκπλήξεων ή ανάγνωση του. Από τα βιβλία που κυκλοφόρησαν πρόσφατα, το θεωρούμε από τα πιο ενδιαφέροντα και καλογραμμένα.

Το καστοριανό καράβι

Γιάννης Ρούσας

Αθήνα 1997

Σε δίγλωσση έκδοση (Ελληνικά και Αγγλικά) κυκλοφόρησε λεύκωμα για το καστοριανό καράβι. Πρόκειται για μελέτη σε βάθος της τεχνικής και της τεχνολογίας των ιδιότυπων λυμναίων καραβιών. Πλούσιο σε φωτογραφικό υλικό που τεκμηριώνει θαυμάσια τα όσα γράφονται, ο Γ. Ρ. τοποθετεί το καράβι στη λίμνη και τη λίμνη στη ζωή των Καστοριανών. Το έργο αυτό αποτελεί μοναδική καταγραφή και μαρτυρία ενός κόσμου που χάνεται μέσα από τα μάτια μας.

Ιστορία του Βυζαντίου

Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης,
Λάζαρος Δεριζιώτης

Εκδ. Πατάκης, Αθήνα 1996

Κυκλοφόρησε η δεύτερη έκδοση του πρώτου τόμου της Ιστορίας του Βυζαντίου, με αποσπάσματα από πηγές, που μελετά την περίοδο από το 284 έως το 717 μ.Χ. Πρόκειται για ευχάριστο που απευθύνεται σε μαθητές και φοιτητές, γραμμένο από υπεύθυνους ειδικούς επιστήμονες. Η εικονογράφηση είναι πλούσια αλλά αδικείται από την εκτύπωση.

Αίγειρος - Νάπη

Βασιλης Κουμαρέλας

Μυτιλήνη 1996

Ο υπότιτλος είναι ενδεικτικός για τη σημασία του πονημάτων αυτού στη γνώση της ιστορίας και της τοπογραφίας της Μυτιλήνης: "Συμβολή στην αναζήτηση δύο ξεχασμένων αρχαίων λεοβατικών κωμών". Πρόκειται για μια μακρή έκδοση του ίδιου του συγγραφέα, πλούσια σε νέα στοιχεία και πληροφορίες για τη Μυτιλήνη, ασπράουμαρες φωτογραφίες και τεκμηρίωση μέσα από αρχαία κείμενα. Ο Β. Κ., γιατρός, έχει το μεράκι της Αρχαιολογίας και την αγάπη και γνώση του τόπου του, που μακριά να είναι και άλλα Έλληνες. Ο ίδιος έχει δημοσιεύσει και άρθρο, στον ΙΣΤ' τόμο των *Λεοβατικών*: "Λέοβος, νησί πυρτάλλου", όπου επισημάνει τοποθεσίες στις οποίες υπάρχουν κατομείς πυρτάλλου και σημειώνει προϊστορικές θέσεις και σύγχρονη χωριά, δείχνοντας τη σχέση των οικισμών με την πηγή του υλικού.

Το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών Φωτεινή Κωνσταντοπούλου Έκδ. Υπ. Εξ., Αθήνα 1996

Ένα από 16αίθριο, με σύντομο και περιεκτικό κείμενο, ουσιά εικονογραφημένο, μας γνωρίζει το ιστορικό αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών. Έτσι μαθαίνουμε ότι το Ιστορικό Αρχείο αποτελεί ερχωριστή διεύθυνση, ότι έχει βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο και έδρα μηχανογράφησης με αποθηκευμένο όλο το αρχαιολογικό υλικό. Ακόμα, μαθαίνουμε ότι είναι ένα από τα μεγαλύτερα αρχεία της Ευρώπης και ότι προβλέπεται η οργάνωση ενός σύγχρονου Μουσείου, του Μουσείου Διπλωματικής Ιστορίας.

Δωδεκάνησος, η μακρά πορεία προς την ενσωμάτωση Λένα Διβάνη, Φωτεινή Κωνσταντοπούλου Έκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1996

Ο τόμος αυτός κυκλοφόρησε — σε ελληνική και σε αγγλική γλώσσα — με αφορμή την 50ή επέτειο από την ενσωμάτωση των Νήσων στον εθνικό κορμό. Αποτελεί το ξεκίνημα για τη δημοσίευση του αρχαιολογικού υλικού που διαθέτει το Υπ. Εξ., και η βιοενέργεια αυτή είναι ύψιστης σημασίας για την κατανόηση της ιστορίας του τόπου μας. Στις σελίδες του βιβλίου αυτού ο αναγνώστης βρίσκει πληροφορίες που προσεφέρουν για πολλές προσηγνίες. Καλή αρχή λοιπόν με τον επετιμολογικό αυτόν τόμο, που ανοίγει δρόμους στην έρευνα.

Εγκυκλοπαιδικό Προσωπογραφικό Λεξικό Βυζαντινής Ιστορίας και Πολιτισμού Επιμ. Αλέξης Γ. Κ. Σαββιδής Έκδ. Μέτρον/Ιωλκός, Αθήνα 1996

Κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος (Αιμίλιος) του συλλογικού αυτού έργου, το οποίο προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 10 τόμους. Περιέχει 300 περίπου λήμματα και αποτελεί απαραίτητο βοηθήμα για όσους μελετούν τα βυζαντινά.

Μικρός Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης Ιουλίτσα Βοκοπούλου Έκδ. Καπόν, Αθήνα 1997

Από τα έργα που είχε αφήσει στα σκαριά ο ακριβής Ι. Βοκοπούλου είναι και ο μισός (όντως) αλλά περιεκτικός Οδηγός του ΑΜΘ. Η αόμηση εκδοτική

δουλειά μάς προσφέρει μια μικρογραφική εικόνα του θέματος. Είναι ένας οδηγός που χωράει στην τσέπη σας έτσι ώστε να τον βγάλετε στο λεωφορείο ή και να τον χαζέψετε πίνοντας έναν καφέ. Επιπλέον η τιμή (2.000 δρ.) είναι πολύ μικρότερη από εκείνην του "κλασσικού" οδηγού (5.000 δρ.), ο οποίος όμως έχει και πλούσιο εικονογραφικό υλικό (240 εικόνες).

Οι αρχαίοι Έλληνες στην υπερπόντια εξάπλωσή τους Joh Boardman

Έκδ. Ινστιτούτου του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1996

Από την πρώτη έκδοση του έργου έως εκείνη του 1980, ο συγγραφέας αναθεώρησε και συμπλήρωσε, βάσει νέων στοιχείων και σκέψεων, το κείμενο του. Πρόκειται για τη μελέτη των αρχαιολογικών πηγών, που μας πληροφορούν για τις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων έως το 480 π.Χ. περίπου. Η μελέτη αυτή, έργο αναφοράς, εξετάζει διεξοδικά τις σχέσεις των λαών και τους λόγους που τις δημιούργησαν, τότε που οι Έλληνες ξεκίνησαν τις πρώτες τους αποικίες, εμπορικές και μη.

Λέσβος, οικονομική και πολιτιστική ιστορία (1840-1912) Ευρυδίκη Σιφναίου

Έκδοση: Δήμου Μυτιλήνης και Εκδόσεων Τροχάλια, Αθήνα 1997

Πρόκειται για τη μελέτη της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του νησιού στα τελευταία χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας, βασισμένη σε ανέκδοτο αρχαιολογικό υλικό που παρουσιάζεται για πρώτη φορά. Η ανάλυση των στοιχείων με κριτικό πνεύμα οδηγεί στην κατανόηση και παρουσίαση του βαθύτερου χαρακτήρα του νησιού αυτού, τον 19ο αιώνα, τότε που προπροεβόμηση η Μυτιλήνη, παρά τον τουρκικό ζυγό, οδευεί προς τον καπιταλισμό.

Περίπατοι στη βυζαντινή Θεσσαλονίκη Ε. Κουρκουτιδου-Νικολαΐδου, Α. Τούρτα

Έκδ. Καπόν, Αθήνα 1997

Με καλά σχεδιασμένο τον κάθε περίπατο, με συνοπτικό και ευκολοδιάβαστο κείμενο ξεκινάμε τη βόλτα μας μέσα στην πόλη. Μας οδηγεί το κείμενο, σηματοδοτούσιν οι φωτογραφίες (περίπου 260). Η βυζαντινή πόλη οφείνεται μπροστά στα μάτια μας. Διακρίνουμε λεπτομέρειες που χωρίς τον οδηγό θα περνούσαν απαρατήρητες. Η Θεσσαλονίκη μάς δείχνει ένα πιο αληθινό πρόσωπο, με την ύπαρξη της μας αψηγάται την ιστορία. Εύχρηστο σχήμα

(22 x 15, με 224 σελίδες, 263 εικόνες, σχέδια και χάραξες) και καταφέρει στα Ελληνικά, στα Αγγλικά και στα Γερμανικά. Τιμή πώλησης 6.000 δρχ.

Η δημιουργική όραση Σέμινη Καρούζου

Έκδ. Ένωση Φίλων της Ακροπόλεως, Αθήνα 1997

Με πρωτοβουλία των Φίλων της Ακροπόλεως, συγκεντρώθηκαν επιφυλλίδες που η διαπερητής αρχαιολόγος έγραψε κατά καιρούς για τον τύπο, με θέματα σχετιζόμενα με την Ακρόπολη, απευθυνόμενη στο πλατύ κοινό. Η πλατιά ομμανιστική της παιδεία και η βαθιά γνώση των θεμάτων με τα οποία καταπίπτεται της επέτρεψαν να εκφραστεί με ακρίβεια, χάρη και οικονομία λόγου. Το βιβλίο κυκλοφορεί εκτός εμπορίου. Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως, Μακρυγιάννη 2-4, 117 42, τηλ. 9249 33.

Μετά το Βυζάντιο

Μαρία Καζαντζή-Λάππα

Έκδ. The Private Bank & Trust Company Limited, Αθήνα 1996

Πρόκειται για λεξιμα-κατάλογο έκθεσης έργων βυζαντινής τέχνης, που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο από το εκεί Ελληνικό Κέντρο. Ο πρόλογος είναι του Sir Steven Runciman και ως επίλογο περιέχει: κείμενα του Νίκου Χατζηνικολάου-Γκίκα, "Παρηγορησεις πάνω στην εξέλιξη της ζωγραφικής", και του Φώτη Κόντολου από το βιβλίο του "Εκκρυσίση". Τα κείμενα των λημμάτων που συνοδεύουν τις φωτογραφίες των 98 έργων τέχνης προέρχουν από τον κατάλογο της Εφορείας Αρχαιοπωλείων και Αρχαιολογικών Συλλογών που συντάξε η Μαρία Καζαντζή-Λάππα. Πρόκειται για άμυνο εκδοτικό έργο και πολύ ενδιαφέροντα κατάλογο.

Οι Τούρκοι και το Βυζάντιο

Αλέξης Γ. Κ. Σαββιδής Έκδ. Δόμος, Αθήνα 1996

Πρόκειται για τον Α' τόμο ("Προ-οθωμανικά φύλα στην Ασία και στα Βαλκάνια") του έργου *Οι Τούρκοι και το Βυζάντιο*. Με τη γνηστή επιστημονική που τον χαρακτηρίζει, ο Α. Σ. εξετάζει τις σχέσεις της Αυτοκρατορίας με τα διάφορα τουρκόφωνα φύλα, για το καθένα από τα οποία έχει και σύντομη αναφορά. Το έργο αυτό τιμήθηκε με το Α' Βραβείο Αιμιλίου Ιπεκτιρί (1996-97 (Βραβείο ελληνοτουρκικής φιλίας)) για την ευγενή συμβολή που στη μελέτη των βυζαντινο-τουρκικών σχέσεων". Για όποιον ενδιαφέρεται να μάθει όσα δεν γράφουν τα άλλα βιβλία ιστορίας, ετούτη η μελέτη είναι γηνη γνώση.